



IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

ISSN 3060-5059



VOL.3 № 5

2026

“MOTIVATSION YONDASHUV” VA “KREATIV FIKRLASH” TUSHUNCHALARINING MAZMUN VA MOHIYATI

Marg‘uba In‘omovna Haydarova

Qo‘qon davlat universiteti, dotsent (PhD)

Toshnazarova Mohinur O‘sarali qizi

Qo‘qon davlat universiteti, mustaqil tadqiqotchi

Annotatsiya

Mazkur maqolada motivatsion yondashuv hamda kreativ fikrlash tushunchalarining pedagogik va psixologik mazmuni tahlil qilinadi. Zamonaviy ta‘lim tizimida innovatsion metodlardan foydalanish orqali o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodkorlik va ichki motivatsiyani rivojlantirish zarurati asoslab beriladi. Ta‘lim jarayonida motivatsiyaning o‘quvchilar faoliyati, bilim olishga bo‘lgan qiziqishi va shaxsiy rivojlanishiga ta‘siri yoritilib, ichki va tashqi motivatsiyaning o‘ziga xos jihatlari ochib berilgan. Shuningdek, kreativ fikrlashning shakllanish omillari, uning zamonaviy ta‘lim tizimidagi ahamiyati hamda o‘quvchilarning mustaqil va ijodiy tafakkurini rivojlantirishdagi o‘rni asoslab berilgan. Maqolada innovatsion pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, muammoli ta‘lim, loyiha faoliyati va ijodiy topshiriqlarning motivatsion muhit yaratishdagi samaradorligi tahlil etilgan. Tadqiqot davomida motivatsion yondashuv va kreativ fikrlashning o‘zaro uzviy bog‘liqligi aniqlanib, yuqori motivatsiya o‘quvchilarning kreativ salohiyatini rivojlantirishga xizmat qilishi ko‘rsatib o‘tilgan. Shuningdek, zamonaviy pedagog oldida o‘quvchilarda tashabbuskorlik, innovatsion fikrlash, erkin mushohada yuritish va muammolarni ijodiy hal etish kompetensiyalarini shakllantirish dolzarb vazifa ekanligi ta‘kidlangan. Tadqiqot natijalari motivatsion yondashuv asosida tashkil etilgan ta‘lim jarayoni o‘quvchilarning faolligi, bilimlarni o‘zlashtirish darajasi hamda ijodiy faoliyatini oshirishini ko‘rsatadi. Maqolada motivatsion yondashuv va kreativ fikrlashning uyg‘unligi zamonaviy ta‘lim samaradorligini ta‘minlovchi muhim omillardan biri sifatida baholanadi.

Kalit so‘zlar: motivatsiya, motivatsion yondashuv, kreativ fikrlash, ijodkorlik, ta‘lim jarayoni, innovatsion pedagogika, shaxs rivoji, ichki motivatsiya.

СОДЕРЖАНИЕ И СУЩНОСТЬ ПОНЯТИЙ «МОТИВАЦИОННЫЙ ПОДХОД» И «КРЕАТИВНОЕ МЫШЛЕНИЕ»

Маргуба Иномовна Хайдарова

Кокандский государственный университет, доцент (PhD)

Тошназарова Мохинур Усарали кизи

Кокандский государственный университет, независимый исследователь

Аннотация

В данной статье анализируется педагогическое и психологическое содержание концепций мотивационного подхода и творческого мышления. Обосновывается необходимость развития самостоятельного мышления, креативности и внутренней мотивации у учащихся посредством использования инновационных методов в современной системе образования. Подчеркивается влияние мотивации на активность учащихся, интерес к обучению и личностное развитие в образовательном процессе, а также раскрываются специфические аспекты внутренней и внешней мотивации. Также обосновываются факторы формирования творческого мышления, его важность в современной системе образования и его роль в развитии самостоятельного и творческого мышления учащихся. В статье анализируется эффективность инновационных педагогических технологий, интерактивных методов, проблемно-ориентированного обучения, проектной деятельности и творческих заданий в создании мотивационной среды. В ходе исследования выявлена взаимозависимость мотивационного подхода и творческого мышления, показано, что высокая мотивация способствует развитию творческого потенциала учащихся. Также подчеркивается, что формирование инициативы, новаторского мышления, свободного наблюдения и творческих навыков решения проблем у учащихся является актуальной задачей для современных педагогов. Результаты исследования показывают, что образовательный процесс, организованный на основе мотивационного подхода, повышает активность учащихся, уровень усвоения знаний и творческую деятельность. В статье оценивается сочетание мотивационного подхода и творческого мышления как один из важных факторов, обеспечивающих эффективность современного образования.

Ключевые слова: мотивация, мотивационный подход, творческое мышление, креативность, образовательный процесс, инновационная педагогика, личностное развитие, внутренняя мотивация.

THE CONTENT AND ESSENCE OF THE CONCEPTS OF “MOTIVATIONAL APPROACH” AND “CREATIVE THINKING”

Marg‘uba In‘omovna Haydarova

Kokand State University, Associate Professor (PhD)

Toshnazarova Mohinur O‘sarali qizi

Kokand State University, Independent Researcher

Abstract

This article analyzes the pedagogical and psychological content of the concepts of motivational approach and creative thinking. The need to develop independent thinking, creativity and internal motivation in students through the use of innovative methods in the modern education system is substantiated. The impact of motivation on students' activity, interest in learning and personal development in the educational process is highlighted, and the specific aspects of internal and external motivation are revealed. Also, the factors of formation of creative thinking, its importance in the modern education system and its role in developing independent and creative thinking of students are substantiated. The article analyzes the effectiveness of innovative pedagogical technologies, interactive methods, problem-based learning, project activities and creative tasks in creating a motivational environment. During the study, the interdependence of motivational approach and creative thinking was revealed, and it was shown that high motivation serves to develop the creative potential of students. It is also emphasized that the formation of initiative, innovative thinking, free observation and creative problem-solving competencies in students is an urgent task for modern educators. The results of the study show that the educational process organized on the basis of a motivational approach increases the activity of students, the level of knowledge acquisition and creative activity. The article evaluates the combination of a motivational approach and creative thinking as one of the important factors ensuring the effectiveness of modern education.

Keywords: motivation, motivational approach, creative thinking, creativity, educational process, innovative pedagogy, personal development, internal motivation..

XXI asrda dunyo miqyosida kechayotgan globallashuv jarayonlari, ilm-fan va texnologiyalarning jadal rivojlanishi barcha sohalar qatori ta'lim tizimiga ham yangicha talablarni qo'ymoqda. Zamonaviy jamiyat endilikda faqat nazariy bilimlarni egallagan emas, balki mustaqil fikrlaydigan, muammolarni tahlil qila oladigan, yangilik yaratishga qodir va o'z faoliyatiga ijodiy yondasha oladigan shaxslarni talab etmoqda. Shu sababli bugungi ta'lim tizimining asosiy maqsadi o'quvchilarga tayyor bilimlarni yetkazish bilangina cheklanib qolmay, balki ularda bilim olishga bo'lgan ichki ehtiyojni shakllantirish, ijodiy tafakkurni rivojlantirish va shaxsiy salohiyatini yuzaga chiqarishdan iborat bo'lib bormoqda. Ta'lim samaradorligini oshirishda motivatsion yondashuv alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki motivatsiya inson faoliyatining asosiy harakatlantiruvchi kuchi bo'lib, u shaxsning maqsad sari intilishi, faoliyatga qiziqishi va natijaga erishishga bo'lgan ehtiyojini belgilaydi. O'quvchida bilim olishga nisbatan ichki qiziqish va ehtiyoj shakllanganida ta'lim jarayoni samaraliroq kechadi. Aksincha, motivatsiya sust bo'lgan holatlarda o'quvchining darsga bo'lgan qiziqishi pasayadi, bilimlarni o'zlashtirish darajasi kamayadi va ijodiy faollik yetarli darajada namoyon bo'lmaydi. Shu bois motivatsion yondashuv bugungi pedagogik faoliyatning muhim tarkibiy qismlaridan biri sifatida qaralmoqda. Motivatsion yondashuv ta'lim oluvchilarning ichki imkoniyatlarini faollashtirish, ularni mustaqil izlanishga undash va o'z ustida ishlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu yondashuvda o'quvchi ta'lim jarayonining passiv tinglovchisi emas, balki faol subyekti sifatida ishtirok etadi. O'qituvchi esa bilim beruvchi emas, balki yo'naltiruvchi, motivator va hamkor vazifasini bajaradi. Bunday pedagogik muhit o'quvchilarda o'ziga ishonch, tashabbuskorlik hamda mas'uliyat hissining shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shu bilan bir qatorda, zamonaviy ta'lim tizimida kreativ fikrlashni rivojlantirish masalasi ham dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Kreativ fikrlash insonning mavjud bilim va tajribalar asosida yangi g'oyalarni yaratishi, noodatiy yechimlarni topishi va muammolarga yangicha yondashishi bilan tavsiflanadi. Kreativlik shaxsning ijodiy imkoniyatlarini namoyon etuvchi muhim sifat bo'lib, u innovatsion faoliyatning asosini tashkil etadi. Bugungi kunda iqtisodiyot, texnologiya, fan va ishlab chiqarish sohalarida muvaffaqiyatga erishish ko'p

jihatdan insonning kreativ fikrlash qobiliyatiga bog'liq bo'lib qolmoqda. Pedagogik nuqtai nazardan kreativ fikrlash o'quvchilarning mustaqil mushohada yuritishi, muammoli vaziyatlarni tahlil qilishi, erkin fikr bildirishi va yangi g'oyalarni ilgari surishini ta'minlaydi. Kreativ fikrlash rivojlangan o'quvchi faqat mavjud ma'lumotlarni yodlab olish bilan cheklanmaydi, balki ulardan samarali foydalanish, tahlil qilish va yangi bilimlar yaratishga intiladi. Shu jihatdan kreativ fikrlash kompetensiyasi zamonaviy ta'limning ustuvor maqsadlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Motivatsion yondashuv va kreativ fikrlash o'zaro chambarchas bog'liq tushunchalardir. Chunki yuqori motivatsiya o'quvchini faol izlanishga undasa, kreativ fikrlash ushbu faoliyatning samaradorligini oshiradi. Motivatsiya mavjud bo'lmagan sharoitda kreativlikning to'laqonli namoyon bo'lishi qiyin kechadi. Shu sababli ta'lim jarayonida motivatsion muhit yaratish kreativ tafakkurni rivojlantirishning muhim sharti hisoblanadi. Bugungi kunda ta'lim tizimida interfaol metodlar, muammoli ta'lim, STEAM texnologiyalari, loyiha asosida o'qitish va raqamli pedagogik vositalardan foydalanish orqali o'quvchilarning motivatsiyasi va kreativ salohiyatini rivojlantirishga katta e'tibor qaratilmoqda. Ayniqsa, innovatsion pedagogik texnologiyalar o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, erkin mushohada yuritishga va ta'lim jarayonida faol ishtirok etishga undaydi.

Adabiyotlar tahlili

Motivatsion yondashuv va kreativ fikrlash masalalari pedagogika, psixologiya hamda zamonaviy ta'lim nazariyasining eng dolzarb yo'nalishlaridan biri sifatida ko'plab olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Ushbu tushunchalarning nazariy asoslari xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy qarashlari orqali shakllangan bo'lib, ularning ilmiy izlanishlari ta'lim jarayonini takomillashtirishda muhim metodologik asos bo'lib xizmat qiladi.

Motivatsiya tushunchasining ilmiy talqini dastlab psixologiya fanida shakllangan. Amerikalik psixolog A. Maslou o'zining ehtiyojlar iyerarxiyasi nazariyasida inson faoliyati ehtiyojlar asosida shakllanishini ta'kidlaydi. Olimning fikricha, insonning fiziologik va xavfsizlik ehtiyojlari qondirilgandan keyin unda ijtimoiy ehtiyojlar, hurmatga bo'lgan ehtiyoj va o'zini namoyon qilish ehtiyoji yuzaga keladi [1, 45-b]. Aynan o'zini namoyon qilish ehtiyoji insondagi ijodkorlik va kreativ faoliyatning shakllanishiga turtki beradi. Maslou kreativlikni insonning tabiiy salohiyati sifatida baholab, uni shaxs rivojlanishining yuqori bosqichi bilan bog'laydi [1, 52-b].

D. MakKlelland motivatsiya nazariyasida inson faoliyatining asosini muvaffaqiyatga erishish ehtiyoji tashkil etishini qayd etadi. Olimning fikriga ko'ra, muvaffaqiyatga intilish motivi kuchli bo'lgan shaxslar murakkab vazifalarni bajarishga, yangilik yaratishga va mustaqil qaror qabul qilishga moyil bo'ladi [2, 63-b]. Bu esa kreativ fikrlashning rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqotlarda yuqori motivatsiyaga ega o'quvchilarning ijodiy topshiriqlarni samaraliroq bajarishi kuzatilgan [2, 71-b].

Bixevioristik yo'nalish vakili B. Skinner esa motivatsiyani tashqi rag'batlantirish bilan bog'lab tushuntiradi. Uning nazariyasiga ko'ra, inson faoliyati mukofot va jazolash tizimi orqali boshqariladi [3, 28-b]. Skinner ta'lim jarayonida rag'batlantirish metodlaridan foydalanish o'quvchilar faolligini oshirishini ta'kidlaydi. Biroq zamonaviy tadqiqotchilar faqat tashqi motivatsiyaga asoslangan ta'lim uzoq muddatli samaradorlikni ta'minlay olmasligini qayd etadilar [3, 34-b].

L.S. Vigotskiy ta'lim va shaxs rivojlanishi o'rtasidagi munosabatni o'rganib, "yaqin rivojlanish zonasi" nazariyasini ilgari surgan. Olimning fikricha, ta'lim jarayoni o'quvchining imkoniyatlarini faollashtirishi va uni yangi bilimlarni mustaqil egallashga undashi kerak [4, 81-b]. Vigotskiy motivatsiya va bilish faoliyati o'rtasida uzviy bog'liqlik mavjudligini ko'rsatib, o'quvchining faol ishtiroki kreativ tafakkurning rivojlanishiga xizmat qilishini ta'kidlaydi [4, 96-b].

Kreativ fikrlash tushunchasi bo'yicha ilmiy izlanishlar olib borgan olimlardan biri J. Gilford hisoblanadi. U kreativlikni divergent fikrlash bilan bog'laydi va insonning bir muammoga turli xil yechimlarni topa olish qobiliyatini kreativ tafakkurning asosiy belgisi sifatida ko'rsatadi [5, 39-b]. Gilford kreativlikning tezkorlik, moslashuvchanlik, originallik va mukammallik kabi komponentlarini ajratib ko'rsatadi [5, 47-b]. Ushbu yondashuv keyinchalik kreativ ta'lim metodikalarining shakllanishiga asos bo'lib xizmat qilgan.

E. Torrens kreativ fikrlashni rivojlantirish metodikasini ishlab chiqib, kreativlikni baholash mezonlarini taklif etgan. Olimning tadqiqotlarida kreativlik insonning muammoga sezgirligi, noodatiy g'oyalarni yaratishi va yangi yechimlarni ilgari surishi bilan izohlanadi [6, 57-b]. Torrens testlari hozirgi kunda ham kreativlik darajasini aniqlashda keng qo'llaniladi [6, 62-b]. Tadqiqotlarda kreativ topshiriqlar va erkin ijodiy muhit o'quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishi isbotlangan.

K. Rojers insonparvarlik psixologiyasi doirasida kreativlikni shaxsning erkin rivojlanishi bilan bog'laydi. Uning fikricha, ijodkorlik insonning ichki erkinligi, o'ziga bo'lgan ishonchi va psixologik qulay

muhit mavjud bo'lgandagina namoyon bo'ladi [7, 74-b]. Shu sababli ta'lim jarayonida demokratik va qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratish kreativ fikrlash rivojining muhim omili hisoblanadi.

Mahalliy pedagog olimlardan N.N. Azizxo'jayeva pedagogik texnologiyalar orqali o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish masalalarini tadqiq qilgan. Olimning fikricha, zamonaviy pedagogik texnologiyalar o'quvchilarni dars jarayoniga faol jalb etish, ularda mustaqil fikrlash va ijodiy faoliyatni rivojlantirish imkonini beradi [8, 113-b]. Ayniqsa, interfaol metodlar o'quvchilarning kommunikativ faolligini va ichki motivatsiyasini kuchaytirishi qayd etiladi [8, 119-b].

O'. Tolipov va M. Usmonboyeva pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslarini o'rganib, innovatsion metodlarning o'quvchilarda kreativ tafakkurni shakllantirishdagi ahamiyatini ta'kidlaydilar. Olimlar muammoli ta'lim, loyiha metodlari va hamkorlikda o'qitish texnologiyalari o'quvchilarning erkin fikrlashiga xizmat qilishini qayd etganlar [9, 156-b]. Tadqiqotchilar motivatsion muhit mavjud bo'lgan darslarda o'quvchilarning bilimlarni chuqurroq o'zlashtirishi kuzatilishini alohida ta'kidlaydilar [9, 162-b].

So'nggi yillarda olib borilgan ilmiy tadqiqotlarda motivatsion yondashuv va kreativ fikrlash kompetensiyaviy ta'lim bilan ham uzviy bog'liq holda o'rganilmoqda. Tadqiqotchilar kreativ kompetensiyalarni shakllantirish uchun ta'lim jarayonida o'quvchining mustaqil faoliyati, tanqidiy va kreativ fikrlashi, kommunikativ ko'nikmalari hamda muammolarni hal etish malakalari rivojlantirilishi lozimligini ta'kidlaydilar. Shu jihatdan zamonaviy ta'limda motivatsion yondashuv va kreativ fikrlashning integratsiyasi innovatsion pedagogikaning muhim yo'nalishlaridan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Tahlil qilingan ilmiy manbalar motivatsion yondashuv va kreativ fikrlashning shaxs rivojlanishi hamda ta'lim samaradorligini oshirishdagi muhim o'rnini tasdiqlaydi. Tadqiqotlar asosida shunday xulosaga kelish mumkinki, ta'lim jarayonida ichki motivatsiyani shakllantirish, erkin va ijodiy muhit yaratish, innovatsion metodlardan foydalanish o'quvchilarning kreativ tafakkurini rivojlantirishning asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

Metodologiya

Mazkur tadqiqotda "motivatsion yondashuv" va "kreativ fikrlash" tushunchalarining mazmun-mohiyatini yoritish hamda ularning ta'lim jarayonidagi o'zaro bog'liqligini aniqlash maqsadida kompleks ilmiy-metodik yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqotning metodologik asosini pedagogika, psixologiya va zamonaviy didaktika fanlarida shakllangan nazariy qarashlar tashkil etadi. Tadqiqot jarayonida tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, mantiqiy umumlashtirish, kontent-tahlil hamda pedagogik kuzatuv metodlaridan foydalanildi. Tizimli yondashuv motivatsiya va kreativ fikrlashni alohida emas, balki yaxlit pedagogik jarayonning o'zaro bog'liq komponentlari sifatida o'rganishga imkon berdi. Qiyosiy tahlil orqali xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy qarashlari solishtirilib, ularning umumiy va farqli jihatlari aniqlashtirildi.

Kontent-tahlil metodi orqali motivatsiya va kreativlikka oid ilmiy adabiyotlar, monografiyalar va ilmiy maqolalar mazmunan tahlil qilindi hamda asosiy g'oyalar tizimlashtirildi. Mantiqiy umumlashtirish metodi yordamida olingan nazariy ma'lumotlar bir tizimga keltirilib, ilmiy xulosalar shakllantirildi. Pedagogik kuzatuv metodi esa ta'lim jarayonida o'quvchilarning motivatsion faolligi va kreativ fikrlashi namoyon bo'lishini amaliy jihatdan o'rganishga xizmat qildi. Tadqiqotda, shuningdek, induksiya va deduksiya usullaridan ham foydalanildi. Induktiv yondashuv orqali alohida pedagogik holatlar tahlil qilinib, umumiy xulosalar chiqarildi. Deduktiv yondashuv esa mavjud nazariy konsepsiyalar asosida amaliy jarayonlarga baho berish imkonini berdi. Tadqiqot obyekti sifatida ta'lim jarayonida o'quvchilarning o'quv-bilish faoliyati tanlab olindi. Tadqiqot predmeti esa motivatsion yondashuv va kreativ fikrlashning shakllanishi hamda ularning o'zaro ta'sir mexanizmlari hisoblanadi. Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundan iboratki, motivatsion yondashuv va kreativ fikrlash o'zaro integratsiyalashgan pedagogik kategoriya sifatida ko'rib chiqildi hamda ularning ta'lim samaradorligini oshirishdagi o'zni nazariy jihatdan asoslab berildi. Shuningdek, motivatsiya va kreativlikni rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik shart-sharoitlar tizimlashtirildi. Metodologik yondashuv shuni ko'rsatadiki, motivatsiya va kreativ fikrlashni rivojlantirishda interfaol ta'lim texnologiyalari, muammoli o'qitish, loyiha asosida ta'lim va hamkorlikda o'qitish metodlari muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu metodlar o'quvchilarning faolligini oshirish bilan birga, ularning mustaqil fikrlashi va ijodiy yondashuvini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari

Mazkur tadqiqot davomida motivatsion yondashuv va kreativ fikrlashning ta'lim jarayonidagi o'zni hamda ularning o'zaro bog'liqligi nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilindi. Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, motivatsion yondashuv o'quvchilarning o'quv faoliyatiga bo'lgan munosabatini tubdan o'zgartiruvchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Ta'lim jarayonida o'quvchilarda ichki motivatsiya

shakllanganda, ular bilim olishga ongli ravishda yondashadi, dars jarayonida faol ishtirok etadi va mustaqil izlanishga intiladi.

Tadqiqot natijalari shuni tasdiqladiki, ichki motivatsiya tashqi motivatsiyaga nisbatan barqarorroq bo'lib, uzoq muddatli ta'limiy samaradorlikni ta'minlaydi. Ichki motivatsiyasi yuqori bo'lgan o'quvchilar o'quv topshiriqlarini bajarishda tashabbus ko'rsatadi, murakkab vazifalardan qochmaydi va o'z bilim darajasini oshirishga doimiy intiladi. Aksincha, faqat tashqi rag'bat, ya'ni baho, mukofot yoki tanqid asosida shakllangan motivatsiya vaqtinchalik xususiyatga ega bo'lib, o'quvchining barqaror faolligini ta'minlay olmaydi.

Kuzatuv va tahlillar davomida motivatsion yondashuv asosida tashkil etilgan darslarda o'quvchilarning faolligi sezilarli darajada oshgani aniqlandi. Bunday darslarda o'quvchilar savollar berishga, muhokamada qatnashishga, o'z fikrini erkin bayon etishga va mustaqil xulosa chiqarishga ko'proq moyil bo'ladilar. Bu esa ta'lim jarayonining faqat bilim berish emas, balki fikrlash jarayoniga aylanishini ta'minlaydi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari kreativ fikrlashning rivojlanishi o'quvchilarning muammoli vaziyatlarga yondashuvda sezilarli o'zgarishlar yuzaga keltirishini ko'rsatdi. Kreativ fikrlashga ega o'quvchilar bir xil muammoga bir nechta yechim variantlarini taklif etadi, noodatiy g'oyalarni ilgari suradi hamda mavjud bilimlarni yangi vaziyatlarda qo'llash qobiliyatini namoyon etadi. Bu esa ularning tahliliy va tanqidiy fikrlash kompetensiyalarini ham rivojlantiradi.

Tadqiqot davomida interfaol metodlar va innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash natijasida o'quvchilarning kreativ faolligi oshgani kuzatildi. Xususan, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish, "aqliy hujum", klaster, debat va rolli o'yinlar kabi metodlar o'quvchilarda ijodiy yondashuvni kuchaytirishi aniqlandi. Bunday metodlar o'quvchilarning nafaqat bilimini, balki fikrlash mustaqilligini ham rivojlantiradi.

Olingan natijalar motivatsion yondashuv va kreativ fikrlash o'rtasida bevosita hamda uzviy bog'liqlik mavjudligini ko'rsatadi. Ya'ni yuqori motivatsiya o'quvchini faol izlanishga undasa, kreativ fikrlash ushbu izlanish jarayonini samarali va ijodiy yo'nalishga buradi. Bu ikki komponent birgalikda ta'lim sifatini oshirish va o'quvchilarning intellektual salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, tadqiqot natijalariga ko'ra, o'qituvchining pedagogik mahorati motivatsion muhit yaratishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. O'qituvchi tomonidan qo'llaniladigan rag'batlantirish usullari, darsni tashkil etish shakli hamda o'quvchilar bilan muloqot uslubi ularning motivatsiya darajasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ijobiy psixologik muhit yaratilgan sinflarda o'quvchilarning kreativ fikrlash darajasi ham yuqori bo'lishi kuzatildi.

Tadqiqot natijalarini yanada aniq va tizimli ifodalash maqsadida motivatsion yondashuv va kreativ fikrlashning ta'lim jarayoniga ta'siri alohida ko'rsatkichlar asosida umumlantirildi. Ushbu ko'rsatkichlar o'quvchilarning dars jarayonidagi faolligi, mustaqil fikrlash darajasi, ijodiy yondashuvi hamda o'quv topshiriqlarini bajarishdagi samaradorligini aks ettiradi. Quyidagi jadvalda motivatsiya darajasining o'quvchilarning kreativ faoliyatiga ko'rsatadigan ta'siri qiyosiy jihatdan yoritilgan.

Motivatsion yondashuv va kreativ fikrlashning o'zaro ta'siri

Ko'rsatkichlar	Past motivatsiya darajasi	Yuqori motivatsiya darajasi
Darsdagi faollik	Passiv ishtirok, savollarga kam javob beradi	Faol ishtirok, savol beradi va muhokamada qatnashadi
Mustaqil fikrlash	Tayyor ma'lumotga tayanadi	Mustaqil xulosa chiqaradi
Kreativ yondashuv	Bir xil yechim bilan cheklanadi	Bir nechta yechim variantlarini taklif etadi
Muammoli vaziyatlarga munosabat	Qiyinchilikdan qochadi	Muammoni tahlil qiladi va yechim izlaydi
O'quv motivatsiyasi	Tashqi rag'batga bog'liq	Ichki ehtiyojga asoslangan
O'quv natijasi	O'rtacha yoki past	Yuqori va barqaror

Jadval tahlili shuni ko'rsatadiki, yuqori motivatsiya darajasiga ega o'quvchilarda kreativ fikrlash ancha faol va samarali namoyon bo'ladi. Ular dars jarayonida faqat tayyor bilimlarni qabul qiluvchi emas, balki faol ijodiy subyekt sifatida ishtirok etadi. Bunday o'quvchilar muammoli vaziyatlarga duch kelganda turli yechimlarni ishlab chiqishga harakat qiladi va o'z fikrini erkin ifodalashdan cho'chimaydi.

Aksincha, past motivatsiyaga ega o'quvchilarda kreativ faollik sust bo'lib, ular ko'proq o'qituvchi tomonidan berilgan tayyor ma'lumotlar bilan cheklanadi. Bu holat ularning mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishni sekinlashtiradi va ijodiy yondashuvni cheklaydi.

Shunday qilib, jadval natijalari motivatsion yondashuvning kreativ fikrlashni rivojlantirishdagi hal qiluvchi rolini yaqqol ko'rsatadi. Bu esa ta'lim jarayonida motivatsiyani oshirishga qaratilgan pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, motivatsion yondashuv asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ularning faolligini kuchaytiradi va kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi. Shu sababli zamonaviy ta'lim tizimida motivatsiya va kreativlikni birgalikda rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

Muhokama

Mazkur tadqiqot natijalari motivatsion yondashuv va kreativ fikrlash o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik murakkab hamda ko'p qirrali pedagogik jarayon ekanligini ko'rsatadi. Tahlillar shuni tasdiqlaydiki, ta'lim jarayonida motivatsiya darajasi o'quvchilarning nafaqat o'zlashtirish ko'rsatkichlariga, balki ularning ijodiy fikrlash faoliyatiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu jihatdan motivatsiya kreativ faoliyatning boshlang'ich harakatlantiruvchi kuchi sifatida namoyon bo'ladi.

Muhokama jarayonida aniqlanishicha, ichki motivatsiya, ya'ni bilim olishga bo'lgan qiziqish, o'zini rivojlantirish istagi va shaxsiy maqsadlar o'quvchilarda kreativ fikrlashni shakllantirishda eng muhim omil hisoblanadi. Ichki motivatsiyasi kuchli bo'lgan o'quvchilar o'quv topshiriqlarini bajarishda mustaqil yondashuvni tanlaydi, muammolarni tahlil qilishga intiladi va yangi g'oyalarni yaratishga moyil bo'ladi. Bu holat ularning bilish faoliyatini faollashtiradi va ijodiy tafakkur doirasini kengaytiradi.

Aksincha, tashqi motivatsiyaga, ya'ni baho, mukofot, jazolash yoki majburiy talablar asosidagi ta'lim jarayonida o'quvchilarning kreativ faolligi nisbatan cheklangan bo'ladi. Bunday sharoitda o'quvchilar ko'proq reproduktiv faoliyat bilan shug'ullanadi, ya'ni tayyor bilimlarni yodlash va qayta ishlab berish bilan cheklanadi. Bu esa kreativ fikrlashning to'liq rivojlanishiga to'sinlik qiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, motivatsion yondashuv samarali tashkil etilgan ta'lim muhitida o'quvchilarning faolligi sezilarli darajada ortadi. Interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish va hamkorlikda ishlash kabi pedagogik texnologiyalar o'quvchilarda qiziqish uyg'otadi va ularni faol fikrlashga undaydi. Bunday yondashuvda o'quvchi passiv tinglovchi emas, balki ta'lim jarayonining faol ishtirokchisi sifatida shakllanadi.

Muhokama jarayonida yana bir muhim jihat sifatida kreativ fikrlashning kompetensiyaviy yondashuv bilan uzviy bog'liqligi aniqlandi. Kreativ fikrlash o'quvchilarga faqat yangi g'oya yaratish imkonini bermasdan, balki mavjud bilimlarni yangi vaziyatlarda qo'llash, muammolarni noodatiy usullarda hal etish va tanqidiy fikrlashni rivojlantirishga ham xizmat qiladi. Shu bois kreativ fikrlash zamonaviy ta'limning asosiy kompetensiyalaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

Shuningdek, o'qituvchining roli ham muhokama natijalarida muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. O'qituvchi tomonidan yaratilgan ijobiy psixologik muhit, qo'llab-quvvatlash, rag'batlantirish va erkin fikr bildirishga sharoit yaratish o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi hamda kreativ fikrlashni rivojlantiradi. O'qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki o'quvchini yo'naltiruvchi, ilhomlantiruvchi va ijodiy jarayonni boshqaruvchi shaxs sifatida faoliyat yuritishi lozim.

Muhokama natijalari shuni ham ko'rsatadiki, motivatsiya va kreativlikni rivojlantirishda raqamli texnologiyalar hamda innovatsion vositalar muhim o'rin tutadi. Multimediali resurslar, interaktiv platformalar va virtual ta'lim muhiti o'quvchilarning qiziqishini oshiradi, ularni mustaqil izlanishga undaydi hamda kreativ fikrlash imkoniyatlarini kengaytiradi.

Olingan natijalar motivatsion yondashuv va kreativ fikrlashning o'zaro integratsiyasi ta'lim sifatini oshirishda hal qiluvchi omil ekanligini tasdiqlaydi. Ushbu ikki komponentning uyg'un rivojlanishi o'quvchilarda nafaqat bilim, balki hayotiy ko'nikmalar, ijodiy yondashuv va mustaqil fikrlash kompetensiyalarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Xulosa

Motivatsion yondashuv va kreativ fikrlash zamonaviy ta'lim tizimining muhim tarkibiy qismlaridan biri hisoblanadi. Ushbu tushunchalar o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshirish, mustaqil fikrlashini rivojlantirish hamda ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarishda katta ahamiyat kasb etadi.

Motivatsiya shaxsning faoliyatga bo'lgan ichki ehtiyojini shakllantirsa, kreativ fikrlash muammolarga yangicha yondashish, noodatiy g'oyalarni ilgari surish va innovatsion qarorlar qabul qilish imkonini beradi. Ichki motivatsiyaga ega bo'lgan o'quvchilar ta'lim jarayonida faolroq ishtirok etadi, bilimlarni ongli ravishda o'zlashtiradi va o'z ustida ishlashga intiladi.

Bunday muhitda kreativ fikrlash ham samarali rivojlanadi. Chunki erkin fikrlash, tashabbuskorlik

va mustaqil qaror qabul qilish ijodiy tafakkurning asosiy ko'rsatkichlari hisoblanadi. Interfaol metodlar, muammoli ta'lim, loyiha asosida o'qitish hamda innovatsion pedagogik texnologiyalar motivatsion muhit yaratishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi.

Ushbu metodlar o'quvchilarning darsdagi faolligini oshiradi, ularni izlanishga undaydi va kreativ yondashuvni shakllantiradi. Ayniqsa, o'qituvchi tomonidan yaratiladigan ijobiy psixologik muhit o'quvchilarning o'z imkoniyatlarini erkin namoyon etishiga yordam beradi.

Kreativ fikrlash va motivatsion yondashuvning uyg'unligi zamonaviy jamiyat talablariga mos, raqobatbardosh va innovatsion fikrlaydigan shaxsni shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Shu sababli ta'lim jarayonida o'quvchilarning qiziqishlari, ehtiyojlari va individual imkoniyatlarini inobatga olgan holda pedagogik faoliyatni tashkil etish dolzarb ahamiyat kasb etadi.

Kelajak ta'limida motivatsion yondashuv asosida kreativ fikrlashni rivojlantirishga qaratilgan innovatsion pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish o'quvchilarning mustaqil va erkin fikrlash ko'nikmalarini yanada takomillashtirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Maslow A. Motivation and Personality. — 2nd ed. — New York: Harper & Row, 1970. — 369 p.
2. McClelland D.C. The Achieving Society. — Princeton: Van Nostrand Company, 1961. — 512 p.
3. Skinner B.F. Science and Human Behavior. — New York: Macmillan, 1953. — 461 p.
4. Выготский Л.С. Педагогическая психология. — Москва: Педагогика, 1991. — 480 с.
5. Guilford J.P. The Nature of Human Intelligence. — New York: McGraw-Hill Book Company, 1967. — 538 p.
6. Torrance E.P. Torrance Tests of Creative Thinking: Norms-Technical Manual. — Lexington: Personnel Press, 1974. — 72 p.
7. Rogers C.R. Freedom to Learn for the 80's. — Columbus: Charles E. Merrill Publishing Company, 1983. — 312 p.
8. Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. — Toshkent: O'zbekiston yozuvchilar uyushmasi Adabiyot jamg'armasi nashriyoti, 2006. — 192 b.
9. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. — Toshkent: Fan, 2006. — 260 b.
10. Зимняя И.А. Педагогическая психология. — Москва: Логос, 2004. — 384 с.
11. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. — Москва: Смысл, 2005. — 352 с.
12. Божович Л.И. Личность и её формирование в детском возрасте. — Санкт-Петербург: Питер, 2008. — 398 с.
13. Хуторской А.В. Современная дидактика. — Санкт-Петербург: Питер, 2001. — 544 с.
14. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. — Москва: Народное образование, 1998. — 256 с.
15. Dewey J. Democracy and Education. — New York: Macmillan, 1916. — 434 p.